СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 250. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 26. жовтня, 1928. — VOL. XXXVI. No. 250. Jersey City, N. J., Friday, October 26, 1928. THREE CENTS

31,000 ЛЮДЕЙ СЛУХАЄ ПРОМОВИ СМИТА В БОСТОНІ

ПО ДОРОЗІ ДО БОСТОНУ ВИТАЛО ЙОГО НАСЕЛЕННЯ З ВЕЛИКИМ ЕНТУЗІЯЗМОМ. В БОСТОНІ ПОЛЕМІЗУЄ З ГУВЕРОМ НА ТЕМУ „ДЕРЖАВНОГО СОЦІЯЛІЗМУ".

БОСТОН, Месечузетс, 24. жовтня. — Заки говеркор Смит доїхав у своїм спеціяльнім поїзді до Бостону, понад 200,000 людей витало його по дорозі. Понад 20,000 прибуло на стацію в Спрингфилд, а понад 15,000 у Вустер. В Бостоні були запаковані всі вулиці, якими переїзджав Смит зі стації до готелю Штатлера.

В Бостон Арена, де говорив говернор, зібралося 14,000 людей, а в двох инших галях 17,000 слухачів. Привитання говернора тревало 12 мінут. Присутні кричали, співали і кидали капелюхами, з яких багато вже і не повернулося до власників. На отворення галь ждали люде від рана.

Згідно признають, що Бостон справив Смитови найбільше приняття, яке колинебудь місто зготовило політичним кандидатам.

В своїй промові збивав Смит закид Гувера про „державний соціялізм", покликуючися ка визначних републиканців, котрі є за тими самими реформами в справі водяних сил і фармерства, що і Смит. Говернор підчеркнув, що він не хоче, щоби водяні сили були визискувані спекулянтами, а є за тим, щоби держава мала в своїх руках розподіл електричної енергії. Про соціялізм кричать самі реакціонери, що бояться кождої реформ..., забезпечення вдів і сиріт, охорони працюючих дітей і т. п.

СМИТ ТРИЮМФУЄ.

НІДЕ НЕ ЗАЗНАВ ТАКОГО ПРИНЯТТЯ ЯК У БОСТОНІ.

БОСТОН, 24. жовтня. — На самім початку своєї промови заявив Смит, що він ніколи не забуде того величавого приняття, якого зазнав у Бостоні.

Витали його вправді в Сент Луіс і в Шикаго з великими парадами, але все те не дорівнює тому, що він побачив у Бостоні.

ГЮЗ ПРО ЕКОНОМІЮ СМИТА.

КАЖЕ, ЩО ГОВЕРНОР ПОВИНЕН ВЧИТИСЯ ЕКОНОМІЇ ВІД МЕЛОНА И ИНШИХ РЕПУБЛИКАНЦІВ.

ШИКАГО, 24. жовтня. — Бувший секретар стейту Гюз виголосив тут свою другу промову, в якій критикував Смита за його напади на републиканську партію в справі економії. Гюз закидує Смитови неджентельменський спосіб у критикованню, а це тому, що Смит бере собі офіціяльні звіти на книни. Гюз твердив, що він знає добре Мелона й Лорда і може тільки порадити Смитови, щоби пішов до них до школи і навчився економії.

НОРИС ЗА СМИТОМ.

АЛЕ ЗА ФОРСОВАННЄМ ПРОГИБІЦІЇ.

ПОРТЛЕНД, Орегон, 24. жовтня. — Сенатор Джордж Норис з Небраски заявив сьогодня, що він є за Смитом, бо погоджується з ним в справі допомоги фармерам і орудування державою водяними силами. Він твердив, що не погоджується зі Смитом щодо прогибіції, але вірить, що коли Смит вийде президентом, то вже знайдеться вихід і з тої справи.

ГРАФ ЦЕПЕЛІН НЕ ПОЛЕТІВ.

АЛЕ ТІЛЬКИ ЧЕРЕЗ ЗЛУ ПОГОДУ.

ЛЕЙКГУРСТ, 24. жовтня. — До 10 години вечером ждали визначні гості на рішення д-ра Екенера в справі подорожі по Злучених Державах. Доперва пізно в ночі д-р Екенер заявив, що треба відложити вилет, бо падають дощі і віють сильні вітри, а вони попсують подорожним всяку приємність.

ГУВЕР ВИГОЛОСИТЬ ЩЕ ТРИ БЕСІДИ.

А ПОТІМ ПОВЕРНЕ ДО КАЛІФОРНІЇ І БУДЕ ЖДАТИ НА ВИСЛІД ГОЛОСОВАННЯ.

ВАШИНГТОН, 24. жовтня. — Герберт Гувер виїде з Вашингтону 1. листопада і виголосить по дорозі до Каліфорнії три короткі бесіди: в Кумберленд, Луісвил і Паольо Альто.

КРИЧАЛИ ЗА СМИТОМ І СТРАТИЛИ ДЖАБ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 24. жовтня. — Послідного четверга давала тутешня Жіноча Ліга приняття для Миссис Герберт Гувер. Коли Миссис Гувер доїзджала до дому Ліги, витали її жінки окликами, а 7 дівчат з прислуги крикнули: Гурей Смит!

Заряд Жіночої Ліги уважав це за образу для Миссис Гувер і відправив дівчат зі служби.

ГУВЕР НАЙМАВ НЕВІЛЬНИКІВ І КУЛІВ.

ТАК КАЖЕ ДЖАН СУЛЛИВАН, ПРЕЗИДЕНТ НЮЙОРСЬКОЇ СТЕЙТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. —Джан Сулливан оголосив заяву, в якій подає, що не одержав відповіди від Гувера на закиди, які пороблено Гуверови в справі наймання невільників і кулів у майнах в Азії. Гувер мав користуватися 30,000 кріпаками і вязнями, яких козаки гнали нагайками до роботи.

НЕМА ПОСАД ДЛЯ УЧИТЕЛІВ.

ПОНАД 2,000 УЧИТЕЛІВ НЕ МАЄ ЗАНЯТТЯ В ОДНІМ ТІЛЬКИ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. — Шкільна Рада шукає тепер заняття для 2,000 молодих учителів і учительок, що мають всі потрібні кваліфікації, а тільки не мають посади.

ЕКОНОМІЧНА КРІЗА В ПОЛЬЩІ И УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ.

Економічний стан у Польщі наслідком лихих урожаїв не віщує ніякої поправи. Цьогорічна зима буде дуже тяжка. Уряд уже тепер завів деякі обмеження в випікуванню булок і приступив до вироблення апровізаційного пляну. Наслідком недостачі збуту ситуація промислу в Польщі з кожним днем стає трудніша. Це економічне положення в Польщі відбивається в першій мірі на українському населенню. Всі елементарні нещастя протягом біжучого року стрінули саме населення західно-українських земель, та проте все населення не звільнено від надміру податків, ані воно не одержало від уряду ніякої помочі для поправи свого положення. Голодну зиму відчує українське населення як найбільше.

КРІВАВА ПІМСТА.

В місті Агдама в совітській азербейджанській республиці напали тубильці на комісаріят ГПУ і вирізали його залогу. Це була пімста за нелюдські знущання чекістів над населенням.

ОРИГІНАЛЬНЕ САМОВБИВСТВО.

В Катовицях в оригінальний спосіб поповнив самогубство умово хорий Конрад Мусік. Підпалив своє мешкання, відтак вложив до правого вуха калішон із стрільним порохом, який підпалив. В наслідок експльозії голова самогубця зістала розірвана на куски.

НОВЕ ПОЯСНЕННЯ БІБЛІЇ.

З нагоди річниці 100-літних уродин Л. Толстого комісар освіти СССР Луначарський у своїй промові про великого московського письменника зазначив, що біблія є рівнож виявом боротьби селянства... з капіталізмом.

ТРАГЕДІЯ КРАСНОАРМІЙЦЯ.

В стодолі селянина Марченка в Здолбунові найдено труп жовніра 130 п. совітської піхоти Василя Данилюка. Нещасливий стрілець утік з війська, а не можучи дальше укриватись, поповнив самогубство.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ.

Бериш Ґрабн, мельник з Ворволинець біля Заліщик, віз на своїм возі млинський камінь ваги 150 кільограмів. На пільній доріжці між Вербовою і Ворволинцями віз перевернувся. Ґравна придушив млинський камінь так сильно, що цей згинув на місці.

НОСИВ ВОВК, ПОНЕСЛИ И ВОВКА...

В Збаражі арештовано поліційного урядника Курчовського, який здефравдував біля 500 долярів. Крім цього вимушував він під грозьбою судових донесень від місцевих купців гроші, які всеціло йшли на карти та гулянку.

СПРИТНИЙ ЛИСТОНОШ.

В Варшаві арештовано листоноша Максиміліяна Гомашевского, який від довшого часу систематично „конфіскував" грошеві посилки і вартостеві листи. Сума украденого гроша виносить около 2 тисяч золотих.

ЩО ОПОВІДАЮТЬ СПІРИТИСТИ.

У Льондоні відбувся міжнародній конгрес спірітистів. Уже на перших його засіданнях зібрані почули неабиякі ревеляції учасників. Грек Понерідес оповідав про дитину, що, маючи 9 місяців, була зовсім розвиненим медіюм і промовляла мовою дорослої особи. Коли вона вмерла в 2 році і її батько після її смерти хотів з нею порозумітись, її дух відповів, щоби заждав на її дальший розвиток. Англійський спірітист Овтен упевняє, що нераз дотикався частей тіла матеріялізованих духів. Один священик оповідає про 30-літний контакт з духом, що жив у його парохіяльнім домі, де часто прохожувався і давав себе бачити ще й іншим особам. Дух щез від хвилини, коли при перебудові дому найшли там кістяк зперед 30 літ.

КАРА СМЕРТИ ЗАМІНЕНА НА 15 ЛІТ ВЯЗНИЦІ.

Перед трибуналом присяжних суддів в Тарнові відбувся процес проти Якова Корна з Мєлец, який задушив нешлюбну дитину своєї любки. Корна засуджено на кару смерти через повішення, однак в дорозі амнестії замінено йому цю кару на 15 літ тяжкої вязниці.

КОШТИ УДЕРЖАННЯ ЛІГИ НАРОДІВ.

В буджетовій комісії дискутують над проектом буджету Ліги Народів на 1929 рік. Преліміновані видатки виносять кругло 27 міліонів швайцарських франків. З того на генеральний секретаріят 15 міліонів, на міжнароднє бюро праці 10 міліонів; на Гаський Трибунал 2 міліони.

ВОВКИ В КАРПАТАХ.

У скільських горах появилося богато вовків. Вовки заподіяли великі шкоди в лісовій звірині. На зарядження дирекції скільських лісів уладили нагінку і вдалося вже в перших днях убити кілька вовків. Цікаве, що між убитими вовками є два зовсім чорні, які трапляються дуже рідко.

ОФІЦИРИ ПЕРЕД ВІЙСЬКОВИМ СУДОМ.

Перед військовим окружним судом у Варшаві ведеться процес проти трох офіцирів, Фльсрецького, Вальтера та Левандовського, з яких два мають на совісти хабарі, а інші насильство над малолітньою та раяння до розпусти. На суд покликали 83 свідків.

ВОНИ ТАКОЖ „БОРОНЯТЬ" НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ.

Загально відоме було неприхильне становище Союзу Народів до конгресу національних меншин у Женеві. Тимбільше мусить дивувати, що на недавньому засіданні Ради Союзу Народів піднесено, хоч для форми, голос в обороні прав національних меншин. В тій справі говорив делегат Голяндії Блекленд та звернув увагу Раді Союзу, що коли її меншостева політика буде надалі ведена так, як дотепер, то національні меншини втратять цілковито довіря до Союзу Народів. Промовець поставив внесення утворити постійну комісію для справ меншин при Союзі Народів.

ЛІТАКИ З БАВОВНЯНИМИ ПРОПЕЛЕРАМИ.

Коли взяти під увагу величезну швидкість оборотів пропелера при літаку, що перевищає швидкість голосу (більше як 600 миль в одній годині), то на саму думку про такі пропелери видається це неімовірним. В дійсности такі пропелери істнують і їх приноровлюють уже практично. Напр. американський літак, що перший відбув дорогу між Сан Франціско і Гонолюлю, мав бавовняний пропелер. Його виробляється з відповідно пряденої бавовняної матерії, яку заправляється кварцом і дається під спеціяльну прасу. Так зладжені пропелери мають бути навіть кращі та витреваліші від деревляних.

ПІЗАНСЬКА ВЕЖА І ФАШИСТИ.

Відомо, що славна похила пізанська вежа хилиться від якогось часу так, що в Італії лякаються катастрофи. Щоби цьому зарадити, уряд прийняв пропозицію одної англійської фірми на направу похилої вежі. Фірма вислала інжинірів і машини та почала працювати. Тоді фашистівський синдикат інжинірів у Пізі звернувся до міністерства і до команданта фашистівської партії з протестом, домагаючися, щоби направити „цю моральну ганьбу та матеріяльну втрату для рідного промислу", себто відправити англійських інжинірів. Коли Англійці відступлять від вежі і заберуть зпід неї свої машини, тоді вона може захитатись не на жарт!

ЛЮДСЬКИЙ РІД НЕ ЗАГИНЕ.

До такого висновку дійшов німецький професор др. Гениік з Дісельдорфу в своїй праці „Геополітика". На основі перепроваджені статистики ствердив, що пересічно денно родиться на світі на 50 тисяч більше, ніж умирає. В 20 днях прибуває 1 міліон — кругло 18 міліонів протягом року. 180 міліонів в одних десятиліттях.

В початках 19-го століття було на світі 900 міліонів людей, сьогодня є 1912 міліонів. В 2200 році буде 8 міліярдів.

Питання: де помістяться ті люде, коли вже сьогодня деяким народам за тісно?

НАРЕШТІ!

Львівській поліції вдалося остаточно по дволітніх пошукуваннях (!!) примкнути гестку касових вломників, які передовсім залюбки оперували в українських економічних установах. Увязнено Антонія Кардаша, Дмитра Хромицького та Михайла Охрима. Мають вони на совісті слідуючі вломи: 23-го липня 1927 до Тов. „Сила" при вул. Краківській, 15-го і 23-го березня 1927 до „Маслосоюза", 14-го січня 1928 до тов. „Труд" у Ринку, 29-го лютого 1928 до „Центросоюза" при вул. Зіморовича, 7-го березня 1928 рівнож до „Центросоюза". При останнім вломі до української кооперативи в Жовкві поховзнулася їм нога.

МІЖНАРОДНІЙ КОНКУРС НА „ГИМН МИРА".

В Парижі повстав комітет, який занявся конкурсом на „гимн мира". Музики тих всіх народів, які підписали пакт Келога, мають право участи в конкурсі.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ПРОТИ АНГЛЬО-ФРАНЦУСЬКОГО ДОГОВОРУ

КАЖЕ, ЩО АНГЛЬО-ФРАНЦУСЬКИЙ ДОГОВІР БУВ ЗАГРОЗОЮ СПОКОЮ В СВІТІ. ВІН НЕМИНУЧЕ МУСІВ ПРИВЕСТИ ДО СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — Ллойд Джордж заявив з приводу оголошених документів проектованого англьо-француського договору, що цей договір є зрадою загальному прагненню встановлення мира в Европі. Він зазначив, що колиб цей договір затверджено, то кожна конференція про обезброєння булаб лише обманом.

Відповідно цьому договорови Франція може мати 5-міліонову армію, Польща 2-міліонову, Чехо-Словаччина півтора-міліонову, а Італія та инші держави малиб війська більше ніж 5 міліонів. Такі великі узброєні сили неминуче привелиб Европу до нової війни.

Колиб цей договір був ратифікований, то тоді договір Келога про оголошення війни незаконною не мавби навіть вартости проїздної платні англійського делегата, котрий їздив до Парижа підписувати цей договір.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ ШИРЯТЬСЯ ДАЛІ.

ПОЛІЦІЯ АРЕШТУВАЛА 200 СТУДЕНТІВ БУДАПЕШТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ. КАДЕТИ АТАКУВАЛИ РЕДАКЦІЮ ЖИДІВСЬКОЇ ГАЗЕТИ.

БУДАПЕШТ, 24. жовтня. — Протижидівські виступи студентів-християн тревають далі. За останній день поліція заарештувала 200 студентів погромщиків. Не зважаючи на заяви міністрів, що дальші виступи антисемістів будуть здавлені, кадети військової академії знову атакували минулої ночі редакцію жидівської газети. Біля дверей її друкарні поліція знайшла ручну гранату.

Частина послів парляменту закидує урядови, що він виявив слабість у припиненню заворушень. Це відбивається також на становищу мадярської меньшости в инших державах, бо є доказом, що сама Угорщина не може забезпечити прав іншим народностям.

МОБІЛІЗАЦІЯ ПЕРСЬКОЇ АРМІЇ.

РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗАВОРУШЕННЯ В ПРЕСІ ПОШИРЮЮТЬСЯ. ВИСОКІ ПОДАТКИ ТА НОВІ РЕФОРМИ ВИКЛИКАЮТЬ НЕЗАДОВОЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — Перське правительство змобілізувало армію в провінції перського Азербейджану, щоби здавити революцію, яка вибухла з приводу високих податків. Також політика центрального уряду, направлена до здавлення напів незалежних шейхів та окремих племен, викликує постійні революційні заворушення в инших перських провінціях.

МАГОМЕДАНИ ЖАЛУЮТЬСЯ НА ЖИДІВ.

ГОЛОВНИЙ МАГОМЕДАНСЬКИЙ КОМІТЕТ ПРОТЕСТУЄ ПЕРЕД АНГЛІЙСЬКИМ КОРОЛЕМ ПРОТИ ПІДДЕРЖКИ ЖИДІВ У ЗАХОПЛЕННЮ НИМИ ЄРУСАЛИМСЬКОЇ „СТІНИ ПЛАЧУ".

ЄРУСАЛИМ, 24. жовтня. — Спір між магометанами та жидами за право религійних відправ біля ерусалимської „стіни плачу" вже нераз доводив до отвертої боротьби між віруючими цих двох религій. Нарешті головний магомеданський комітет у Палестині післав англійському королеви телеграму, в якій підносить, що далеко ліпше поводився колись з християнами халіф Омар, ніж тепер християне поводяться з магомеданами.

Комітет нагадує, що тому трикацять соток років халіф Омар особисто їздив з Геджасу до Єрусалиму, щоби забезпечити християнам спокій у їх святому місті. Тепер християне підтримують жидів у їх захопленню магомеданських святинь. Комітет просить короля, щоби він справедливо розсудив спір між жидами та магомеданами, узгляднюючи права магомедан на їх святиню.

БУДУТЬ СУДИТИ ЗА ШПІОНАЖУ.

У ФРАНЦІЇ СТАВЛЯТЬ ПЕРЕД СУД УРЯДНИКА МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ, ЖУРНАЛІСТА ТА ИНШИХ.

ПАРИЖ, 24. жовтня. — Незадовго буде судова розправа в звязку з оголошенням в американській пресі секретної переписки француського уряду зі своїм послом у Вашингтоні в справі англьо-француського морського договору. Урядовець француського міністерства закордонних справ і один молодий париський журналіст та инші ставляться перед суд за видачу таємних документів американському журналістови Горанови.

Як відомо, Горана видалили з Франції. Сподіваються, що на суді виявиться не лише його участь у добуванню секретних документів, але й роля відомого властителя газет Американця Герста.

БЕЗШУМНИЙ ЛІТАК.

НОРВЕСЬКИЙ ІНЖИНІР ВИНАЙШОВ СПОСІБ ДО ЗАГЛУШЕННЯ ШУМУ МОТОРУ ЛІТАКА.

БЕРЛІН, 24. жовтня. — На летничому полі біля Берліна демонстровано лет літака з приглушкою моторового шуму. Це невеликий апарат, що прикріплюється до кожного мотору для відводу виробленого газу, що робить страшний шум, коли виходить з мотора.

Новий апарат не зменьшує сили мотора, а навпаки, трохи збільшує її. При нім мотор працює так спокійно, що підчас пробного лету літака пасажирів охопив жах, бо вони думали, що мотор зіпсувався й більше не працює.

Ціна цього апарату не буде більшою від 25 долярів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

В Канаді належить висилати гроші лише за т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ ЗМІСТ

На іншім місці передруковуемо з Літературно-Наукового Вістника статтю під заголовком: ВІТЧИНА ЧИ ЦЕРКВА. Стаття та походить зпід пера коли не першого то у всякому разі одного з найкращих наших публіцистів. Колиж того рода публіцист уважав за вказане заговорити на таку тему на сторінках Л. Н. Вістника, то це значить, що порушене в статті питання стало в краю під теперішню пору особливо актуальним. Ми рішилися передрукувати ту статтю в цілости не тільки задля високої вартости піднесених в ній питань, але в в першу чергу тому, що порушені там квестії глибоко обходять і нашу американсько-українську імміграцію. Порушені там питання для нас нечужі. Були вони обговорювані вже від довшого часу не раз і не два. А тепер хочемо тільки передати нашій іміграції голос з краю в тій обективній, спокійній, річевій формі, як він саме знайшов місце на сторінках Л. Н. Вістника.

Бачимо, що як у нас на іміграції так і в краю докладають зусиль, щоби українську церкву пристосувати до тої великої хвилі, яку переживае наш нарід, що пірвався до волі, до боротьби за здобуття своеї державности. Ми бачимо, що під Польщею як українська греко-кат. церква так і православна хромають, не йдуть в парі з духом часу, з тими вимогами, що їх ставить до своеї церкви той український нарід, що вже зрозумів дійсну вартість своеї власної державности. Бо не о календар, обрядову форму чи мову тут ходить, а тільки о український зміст, о українського духа, о те, щоби українська церква допомагала визволенню українського народа, а не його закріпощенню, щоби вона не йшла все у хвості наших національних змагань, а стояла на переді. Нам треба, щоби наші епископи не були ступайками польського чи московського уряду, а щоби ставили чоло окупантам наших земель так, як це робили епископи других народів.

Стаття Л. Н. Вістника вказуе, що церква все була дуже важним чинником в життю всіх народів. Вона і сегодня відбивае свое пятно на суспільнім життю народа. Тому нерозумним було-би таке становище, що накликуе нас залишити церкву на боці і не звертати на неї уваги. А так пробують нас вчити в Америці деякі „оборонці" українського народу. Вони радять нам махнути рукою на сотки тисяч іміґрантів, що належать до церков і е під їхнім впливом. А прецінь, колиб ми залишили були тих людей під впливом рутенських епископів, то ми не булиби були в силі відсвяткувати в Америці гідно навіть десятиліття смерти Івана Франка. Церковні діла нас не обходять, але обходить нас дух церкви. Ми мусимо знати, чи він зближуе нас до нашого визволення, чи затягае на нас нове ярмо.

ПАТРІЯ ЧИ ЕКЛЕЗІЯ?

(**„Вітчина чи церква"** — передрук з Літературно-Наукового Вістника).

(Продовження)

Ще сумніша церковна справа на північно-західних наших землях. В православній церкві на Волині противники обрядової традиції при владі. На заході було ex cathedra, на сході кесар-папа. Виховапа в сім дусі церква православна небогато собі робила із зміни кесаря: почуття „авторитету" в ній було сильно розвинене... Вища церковна ґієрархія сеї церкви на Волині теж завелику вагу кладе на форму (церковнословянська мова богослуження), а патріотизм визнає тільки з дозволу кесаря або РНО. Всякий инший — е бунт проти церкви, як і проба зміни орґанізації чи обрядової форми. В розпалі боротьби за форму забувають про властиве завдання церкви; ставлять понад все мову.

Думається, що сим ратуеться авторітет церкви. Яке засліплення! Не хочу кидати загального обвинувачення нашому волинському духовенству. Є серед нього — навіть на селах — постати, що своїм захованням, убранням, повним гідности обличчям переконаного пастиря, — мимоволі збуджують пошану. Але скількиж то є й инших, сільських „батюшок", убраних в рясу ще з часів кримського походу, з копицею волосся, переплетеного з соломою, що виступають скрізь не як носії свого високого уряду, а як петенти, від яких віе „дочасним занадто дочасним"... Чи такі постати здобудуть повагу серед пастви самою церковнословянщиною? Недавно довелось мені читати про британських моряків в Полудневих морях. Мимо тропікальної спеки, всі старшини на покладі зявлялися на обід в твердих ковнірцях і вечерових убраннях. „Се за для тузeмців — казали. — Їм треба показати, що біла людина ніколи не є „цямою", ніколи не попускає, все зберігає свою гідність до найдрібніших проявів, не охляваючи ні фізично, ні морально. Всяка еліта (а церковні служителі еж нею!) серед маси те саме, що білі серед кольорових. Не наплечниками і блискучою уніформою збуджують пошану Англійці, лише свідомістю своеї великої місії, яку стало носять в собі і якої зовнішний вираз е в міні, в убранню, в почуттю дістанції, вищости і відповідальности перед собою і своею „паствою".

Сього авторитету бракуе служителям православної церкви на Волині. Не так їх виховав царат і підлегла йому вища ґієрархія! Не привернути його й жадними формами, ні синодальними, ні автокефальними; його приверне тільки цілковита зміна самого духа тої церкви, прищеплення її слугам нової, вищої концепції церкви та її завдання.

В розпалі боротьби за форму забуватють про властиву місію церкви і автокефалісти, які ставлять над усе рідну мову. Коли православна ґієрархія проти „мужицької мови" в церкві, то „защирі" автокефалістичні інтеліґенти готові кождого стягати з амвону, хто не править рідною мовою. Часом їм на самій вірі залежить стільки, як тим свіжонаверненим „уніятам" на Волині, які заявляли самі: „Ми уніятами не будемо; ми хочемо лиш помститися на (православній) конснсторії. Вона була для нас глуха, то й ми тепер глухі до неї"*). Одним словом, зміна віри як демонстрація, щоби по осягнутім замірі — вернути до первісного стану.

В подібну помилку впадають часом і великоукраїнські автокефалісти, які самі признаються, що „українізація церкви так захопила нас, що мимоволі мусіли ми обминати другі питання, особливож принціпи християнізації церковного життя**).

*) „Укр. Громада", ч. 37, св. „Церковне життя".

**) „Церква і Життя", орган Укр. Авт. Правосл. Церкви, ч. 1 (6), 1928, Харків, стаття Всч. Архиепископа М. Пивоварова — „Церква в державі".

Грішать тим, як я вже згадував, і волинські автокефалісти з тих, для яких суть церковної реформи вичерпується в рідних візерунках, співах і в жовтоблакитних банях (є й такі!) Се все — „просвітянство" в церкві, і — треба признати — дуже воно нагадуе подібнеж „просвітянство" в Галичині. Є бо і там такі сторонники рідного обряду (серед інтеліґенції світської), які поза ним світу не бачать, і які зачали думати про реформу церкви тільки тоді, коли її розпочали инші, иншими способами. Передтим — задоволеним нетикальністю рідних форм, їм би і на думку не впало журитися недомаганнями згриженої, мов шашелем з середини, „рідної" церкви...

Є в нас фанатики форми правління („тільки монархія", „тільки республика!"), є й фанатики церковної форми: в обряді і дисципліні. І одні і другі забувають евангельські слова: „Не казав остерігатися квасу хлібного, але науки фарисеїв і саддукеїв" (М XVI, 12). І одні і другі дуже зближені до тих сельробів, що беруть участь в церковних зїздах, зводячи там боротьбу за реформу церкви на боротьбу за ту чи иншу кількість книшів, належних за треби. Зближені сі фанатики форми і до тих світських публіцистів з „Поступу", що свої вузькопартійні і групові чи особисті інтереси і цілі прикривають церковним забором; зближені й до церковних діячів з РНО, які обвинувачуючи автокефалістів в „шовінізмі", просто маскують свій ...ський патріотизм, роблячи його знаряддям церкву. Від тих не вийде реформа церкви. Не вийде вона й від тих, що прагнуть зукраїнізувати церкву, як українізуеться вивіски крамниць, не цікаві, що за тими вивісками робиться; ані ті, що більше журяться рабським перестеріганням форми, а не відновленням церковного духу. Реформа церкви вийде від тих, — „латинізаторів" чи „византійців" — в Галичині, „синодовців" чи українських автокефалістів — на Волині, яким лежить на серці не лиш форма, а й зміст.

Деж візьме наша церква сей зміст? Православні автокефалісти признають, що ішла їх „праця нераз без ідеольоґії більш широкої і глибоко обробленої", та що їх „виручала... загальна світова сила християнського навчання"*). Очевидно, але сього вистарчає і протестантам. Католики сю „ідеольоґію" черпають, звичайно, в Римі, але — в квестіях обрядових, на приклад, на Рим покликаються обидва табори: „латинізатори" і „византійці". Деж шукати розвязки? Не маючи найменшого наміру підірвати жерело, на якім спирає свій авторитет і працю церква, позволю собі тут лише звернути увагу на оден чинник, який не тільки в церковнім життю, а й взагалі в життю кождої ідеї грає велику ролю. Маю на увазі так спростачену і так рідко в нас вироблену — „громадську думку". Не треба зараз думати, що се від „ринку". Ні, коли кардинал Лявіжері зачав кампанію проти невільництва, папа Лев XIII благословив його місію, але й казав йому не занехати нічого для зеднання собі громадської думки: „Громадська думка більш ніж колинебудь, царює в світі; передусім на неї треба впливати. Коли ви переможете, то лише завдяки громадській думці". Отже благословення Риму конечне, але громадська думка теж! Се є та громадська думка, до якої апелював кардинал Мерсіе в своїй обороні потоптаної справедливости; се та, до якої зверталася гноблена большевиками православна і католицька церква; та сила, до якої повинні відкликатися всі щирі прихильники скріплення нашої церкви, ті, які — на взір великого малінського архиепископа — хотілиб органічного сполучення в нашій церкві служби Богові і патріотизмові.

*) Церква і Життя, ibid.

(Конець буде).

УКРАЇНСЬКА КНИЖКОВА ПАЛАТА.

Українську Книжкову Палату в Харкові засновано 1922 р. Це одна з установ великого культурного значіння. Завдання палати — максимально обхопити всю друковану продукцію УСРР, узяти її на обрахунок та просунути в широкі маси.

Палата є едине сховище ріжних видань на Україні. Самих зразків книжок у Палаті є близько 40,000 назв. Майже стільки само примірників журналів та зразків газет; до того ще Палата має з 100,000 ріжних афішів, відозв, тощо.

Не мало роботи зроблено, щоби систематизувати ці матеріяли і дати їм відповідне оформлення. Надзвичайний інтерес має Архів українського друку, де зібрано все, що вийшло на Україні за останні 10 років. Палата має спеціяльний підвідділ, де зібрано всю українську літературу, видану за кордоном протягом останніх років. Ці матеріяли надзвичайно цінні і важливі для характеристики українського життя за межами СРСР. Палата має також цінну бібліотеку в справах бібліографії та книгознавства. Тут є бібліографічні видання майже всього закордону.

Недавно при Палаті засновано бюро книгообміну із закордоном. Його завдання — допомогти українським і закордонним науковим установам вивчати ріжні царини знань через обмін книжок. Бюро вже звязалося з 400 науковими установами ріжних країн. Найбільше цікавиться українською книжкою Берлін.

Палата є наочний свідок великого культурного процесу, що відбувається на Україні, показник піднесення культури українського народу. Палата збирає зразки друкованої продукції, стаючи таким чином справжньою скарбницею української культури.

ЗНИКЛО 30 ТИСЯЧ ЗОЛОТИХ.

З каси амбулянсу почтового в Гродні згинуло в таємничий спосіб 30 тисяч золотих. Слідство виказало, що справником крадіжі є касієр Юрій Клімке, якого досі ще приловити не зуміла поліція.

Б. Будзиновський.

НА ДВА БОКИ.

(Історична повість).

(34)

Але він, побачивши, що вона помітила сей погляд, відвертався і йшов до челяди давати прикази, або таки зараз на спочинок. На другий день рано його знов не було. Ґудза Чаплінському не могла відіслати, бо не знала, що відповісти. Аж одного дня, коли обое були самі в столовій, він приступив до неї і каже:

— Від коли я сказав тобі, що побалакаю з тобою, ти все так допитливо глядиш на мене. Чи не дивуешся, що я не зачинаю тої балачки?

— Та ви знаете, що кожда баба цікава і, як що має почути, хотілаби зараз вчути.

— Ще тільки пару днів терпеливости, бо се, про що хочу балакати з тобою, думаю виконати зараз потім, як видам замуж Катрю і Оленку...

— Аж тоді?! — Олена скрикнула.

— Бодай аж тоді, коли вони вже будуть заручені. Се станеться за пару днів. Хлопців уже маю для них. Позаручуемо їх в день святого Миколая.

— Від нині за тиждень?

— Так. На той день спрошую богато гостий. З Чигирина і з подальших сторін. Буде велика забава. Мушу панам показати, що й козацький сотник пан.

— Чаплінські буде жалувати, що задерся з вами.

— Задерся? Та яким способом?

— Ви вже забули, що забрав воли і коня?

— Чи я через те збіднів? Впрочім ти сама переповіла мені, як він через тебе звинявся перед мною... Хіба він сам не схоче прийти до мене. Бо я... і його прошу.

Олена і втішилася і затривожила її та вість. Втішилася, бо мала би нагоду, як не з розмови з Чаплінським, то бодай з його поведення і з його поглядів виміркувати, чи та його любов до неї, котра так нагло спалахнула, ще горить, чи може вже потахла. Жах брав її, бо на случай, колиби вже тепер зійшлася з ним в чотири очи, то ще не моглаби дати йому рішучої відповіди. На добавок, Хмельницький не жалував напитків. Всі гості безпечно попються. Впеться також Чаплінські. По пяному готов виляпати їх тайну, або Хмельницькому зробити ізза неї яку бучу.

Чаплінські не мало здивувався, коли до него прийшов чура Хмельницького і сказав йому, що сотник просить його до себе на день святого Миколая. По походї на Суботів за чиншом Чаплінські з сотником ще не балакав. Хоч лист Хмельницького до него був дуже приязний, він таки боявся зустрітися з ним і виминав його. Як колись, так і тепер пішов до Кричевського порадитися.

— У Хмельницького безпечно будуть всі його приятелі, — сказав. Між ними е очайдухи до всього спосібні. Як попються, то побють мене. Сотник потому умие руки. Скаже, що за пяних не відповідае.

— Я думаю, що вам нічого боятися, — Кричевський відповів. — Правда, там будуть такі, з котрими й я не мавби охоти зійтися, ще й сидіти при однім столі. Але будуть і наші. Буде Барабаш, буде Іляш Караїмович, буде Данило Виговський і инші. Маючи таких гостий, господар не позволить зневажити вас, хоч би справді був вашим ворогом На добавок, то не буде звичайна забава, а родинний празник. У Хмельницького заручини.

— Заручини?!

— Чаплінські поблід. Щоби не впасти, сів.

— А вам що? Ви недужі? — Кричевський спитав занепокоений.

— Заручини? Хмельницький жениться? Може з тою якоюсь Оленою? І на старість з такими церемоніями? Не тихо-ша, щоби люди зі старого не сміялися, але з голосними заручинами? Я повинен був дістати ґудза... Вилупленого ґудза.

— Ґудза? На щож би вам хтось мав набивати ґудза, колиби то були заручини самого Хмельницького?

— Я побаламутив дві історії, — Чаплінські відповів похопившися. — Бо мене так здивувала вість, що Хмельницький справляе заручини.

— Хіба ви не знаете, що сотник має дві доньки?

— Ага! То про доньки бесіда? А я гадав, що про него самого, і про ту Олену.

— І се вас так стрівожило? Ей, пане підстаросто! Я зачинаю вас підозрівати. Вам справді готов хтось набити ґудза, бо дівка гарна і неодин буде позирати на неї ласим оком.

— Або я йому... як мені влізе в дорогу.

— Побалакайте з самим Хмельницьким. Маете добру нагоду. Побалакайте, як на Миколая будете у него.

— Не знаю, як і від чого зачати.

— Просто з моста! Скажіть йому, що як вже робить чистку своеї хати від жіночої челяди, то нехай зробить се основно. Нехай до двох заручин додасть ще треті. Потому одної днини три вінчання. За одним заходом спекаеться всіх батьківських і опікунчих клопотів.

— Не скотілиб ви бути моїм сватом?

— Я між такі двері ніколи моїх пальців не пхаю. Балакайте з ним самі. Чорт не такий страшний, як його малюють. І Хмельницький не такий небезпечний, як про него говорять. Кінь йому дорожший як дівка, а він, хоч ви забрали його походного коня, нічо лихого не вдіяв вам.

— А як він сам ту дівку любить?

— То скаже вам, що не дасть її. Чи від такої відповіди корона злетить вам з голови?

— Корона не злетить, бо не маю її. Але писок маю. Готов спухнути. У него медвежа рука.

— Кажу вам, що то буде подвійний празник. Миколаївський і родинний. Такої днини не схоче спрофанувати бійкою. Коли, як коли, а на Миколи ви у него безпечніші, як в своїй власній хаті.

— Коли так заохочуете, то поїду до него. Але допевнившися, що й наші будуть там.

— Кажу вам, що будуть. І я буду.

На Миколая Хмельницький поставився. Були музики, було що їсти, було що пити. Найменше пив сам Хмельницький. Ніхто не дивувався, бож господар повинен до самого кінця дбати, щоби був лад, щоби кождий гість діставсвое, щоби було кому віднести гостя, коли він вже не здужае вдержатися на власних ногах і впаде під стіл. Також найінтимніші приятелі господаря пили помірковано. Перший захитався Чаплінські, бо коли тільки подумав, що вже пора балакати з Хмельницьким про Олену, для куражу вихиляв чарку вина чи меду. А служба доливала напитки, що легко пилися, але скоро валили з ніг.

— Я тобі щось скажу, друже мій, — Чаплінські промовив, приступаючи непевним кроком до Хмельницького. — Але насамперед напиймося.

Чаплінські вихилив свою чашу, Хмельницький свою. Чаплінські вино, Хмельницький воду.

— Наливай! — Хмельницький крикнув до чури, котрий стояв під стіною з великим срібним збанком.

Чура прискочив і наповнив чашу підстарости. Сотник наставив свою, станувши між Чаплінским і чурою, так, що Чаплінські не міг бачити, кілько чура наливае. Оба поприступлювали чарки до уст і вицідили до дна. Чаплінські повну чашу, Хмельницький пару крапель.

— Тепер балакаймо, — Хмельницький промовив, беручи Чаплінского під рамя. — Але то мабуть якась довірочна справа. Треба нам балакати так, щоби хто не підслухав. Ходи, друже, зі мною до окремої комнати. А що на сухо балакати не ялося, возьму збанок.

Хмельницький взяв від чури збанок з медом і потягнув Чаплінского за собою. Мусів добре піддержувати його, бо сила ніг Чаплінского вже була зломана. Завів його до порожної комнати, в котрій було ліжко вже готове приняти сонного. Чаплінські сів на ліжку. Хмельницький став наливати до чарок.

— Випемо ще по чарці і зачнемо балачку. Я дуже цікавий, що ти хочеш сказати мені. Пий!

Чаплінські вихилив чарку повну, Хмельницький порожну.

— Тепер кажи, що хочеш від мене? — Хмельницький спитав. — Може тобі і вигідніше буде балакати, лежачи. Лягай. То Олени комната, Олени ліжко.

— Олени? То добре, дуже добре, — Чаплінські відповів, розтягаючися на ліжку і кліпаючи очима.

— Що ти хотів сказати мені?

— Я?... щоби ти дав мені Олену. Але зараз... При... при... приведи її сюди, і, і сам... сам іди до дідька... Чу... чуеш?

— Та чую, зараз приведу.

— За... зараз О...о...о.

Чаплінські не докінчив, бо вснув. Хмельницький вийшов і в сінях побачив, що Сомко і Нечай ведуть, не ведуть, а несуть взявши попід пахи, пяного Барабаша. Внесли його до комнатки, що сусідувала з комнатою Олени і поклали на ліжку.

— Треба заждати, аж вснe, — Сомко промовив до Хмельницького.

— Можна зараз, — Хмельницький відповів, приступаючи до Барабаша. — Він такий пяний, що не затямить. Як витверезиться, не буде знати, що з ним ділялося.

Хмельницький став розстібувати жупана.

— Так, так, бо душно, — Барабаш бовтав. — Цілком стягніть.

Хмельницький всунув руку за пазуху.

— Нема! Погано. Він все на груди носив, тепер нема. Треба перетрусити цілий одяг. Може в кишени, може де зашито.

Хмельницький сягнув рукою до кишені і витягнув... хустку.

— Хі, хі, нема, — Барабаш забовтав. — Я не та-та-такий дурний, щоби гра...грамоту брати сюди. Хі, хі, хі. Дав жінці.

(Дальше буде)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Вечір української пісні.

В неділю 14. с. м. в салі товариства Горожан при Френклин стр. в Филаделфії відбувся дійсно артистичний вечір української пісні та сцени під проводом відомої української оперової та драматичної артистки п. Марії Гребенецької. Перше відбувся концертовий відділ, в котрому п. Марія Гребенецька, п. Дора Стеценко, п. Михайло Гребенецький, п. Константин Щит квартетом чудово виконали кращі пісні (давні та нові) капелі Кошиця і українські народні пісні. Чарівний голос п. М. Гребенецької, її чудова школа та артистичність виконання сольових кусників вповні задоволили слухачів цього відділу і оплескам не було кінця.

В другому відділі були представлені дві дії із „Запорожця за Дунаєм". Велика частина оплесків випала тут на сторону п. Мих. Гребенецького, котрий грав Карася. Такого чудового виконання цеї ролі ми давно не бачили. Його могутній бас заповняв всю велику салю і по типі голосу дуже нагадував Шаляпіна. Андрія грав п. К. Щит, а Оксану п. Оля Копачук. Сольові кусники і дуети були виконані дуже добре, публика приняла їх грімкими оплесками і викликала їх кілька разів для повторення. Успіхови цеї вистави додала чудова гра і спів п. Гребенецької, котра грала Одарку. Додам тут, що п. Гребенецька оповідала мені після концерту: „Співаю я, як мене научив в Києві великий український та світовий співак п. Олександер Мишуга; граю, як мені заповів велитень української сцени Микола Карпович Садовський, в трупі котрого я працювала пять років. Це той самий Садовський, до котрого приїздив Немирович Данченко передтим, як складав московський художній театр. (Той театр склався по типі театру Садовського). Тоді пропонували великі гроші, щоб М. Садовський перейшов на російську сцену, але Миколу Карповича ніякі гроші не могли відірвати від української ідеї та сцени. Після того, як я вийшла з трупи Садовського і служила в „Вільному Укр. Театрі" в Одесі і в львівському театрі „Беседа" і деб я не була — моя мета продовжувати завіти Садовського та Мишуги. І в Америці я хочу працювати тільки на користь дійсного українського мистецтва, бо „халтура" не моя спеціяльність".

Побажаємо щиро цьому гурткови дійсних українських артистів успіху в їх праці на користь українського мистецтва в Америці, та найти їм всі необхідні підстави серед Українців в Америці, котрі далиб їм змогу продовжувати та розширити свою ідейну працю. Ми певні, що Українці в Детройті та Шикаго, куди вони незабаром їдуть, скористають з нагоди і запросять цей гурток, щоб уладив їм такий чудовий концерт, як в Филаделфії.

ВИЯСНЕННЯ.

П. Марія Скубова повідомляє нас, що в новинці з Бруклина під наг. Українці на виставі штуки, поміщеній у 247. числі „Свободи, зайшла неточність. Союз Українок участи в виставі Міжнародного Інститута при Вай М. Сі Ей в Брукліні участи не бере. Справою займаються пані: М. Скубова, М. Фенчинська, Е. Воробець, Л. Шутаківна, М. Близнак, К. Сивець, та діти з української школи на 14 вулиці в Ню Йорку. На виставі, уряджений в пятницю, 26 жовтня, буде виступати з танцем п. Ольга Гамкало. Як частина української програми буде роздача короваю.

Якась письменниця принесла Трістанові Бернарові (французький письменник) свою повість і просила його, щоби прочитав і дав оцінку. Тиждень пізніше Трістан Бернар прислав їй повість назад із некорисною оцінкою.

— Ви тої повісти взагалі не читали — відписала авторка сердито — я нарочно зліпила кілька карток двацятого розділу і ви прислали мені назад так і нерозклеєні.

На це Бернар відписав: „Коли я розібю зіпсоване яйце, то зараз завважаю, що воно смердяче, а не мушу його аж їсти".

Др. Волод. Клодницький.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВІЙ ДЕРЖАВНОЇ ДУМКИ

(Передрук заборонений).

(29)

(Продовження).

Щодо справ релігійних, то на диво Boussuet є тої думки, що держава не повинна собі відчиняти церкви. Противно, церква має жити собі своїм самостійницьким життям. Що правда, на думку Boussuet, церква ніяк не сміє мати політичної сили-влади; вона не сміє користуватись силоміццю супроти вірних, які є рівночасно підданими держави. Держава натомісць не повинна вмішуватися в устрій церкви та не сміє вирішувати ніяких догматичних спорів.

Влада короли, каже Boussuet, є безмежна, одначе над нею є Божа сила, бо в сути речи король тоді є дійсним володарем, як його „миропомажуть" і укоронують — значиться, допера після „миропомазання" і укоронования, володар є „з Божої ласки" — ніяк независимий від суспільного договору.

—о—

2) Фенелон і його твір „Телемах".

Телемах це син Гомерівського Одиссея. Про добре виховання і чесноти Телемаха є гарне оповідання. Фенелон радби бачити і французького володаря з чеснотами Телемаха і тому він зображає у своїму творі завдання володаря.

Фенелон доказує, що монарх не може бути всевладним, що він мусить кермувати державою ради загального добра, та що навіть стягнені податки мусять бути зужиті не для приватного добра, а для добра загалу. Вкінці Фенелон домагається, щоб король скликав представників шляхти, духовенства і громадян, та щоб прислухувався тою дорогою до голосу громадянства. — Фенелон в порівнанні з Boussuet є дуже поступовим державознавцем.

3) Монтеские-Montesquieu 1689—1755.

Правдиве його імя звучить „Baron de Labrede". — Його головні твори політичного змісту є слідуючі: а) Перські листи, б) Аналіза упадку-розвалу Римлян і в) „Дух законів".

а) „Перські листи" це їдка, безпощадна критика абсолютизму і сатиричне зображення нездорових відносин на королівському дворі. Монтеские жив в часах французького абсолютизму, де володів монарх ради своєї амбіції, а двірська камарилля ради наживи і роспусти. Тоді не можна було називати ані річей, ані осіб по імени і тому то Монтеские пише свої перські листи (політично - сатиричні розвідки), щоби показати дійсне обличча гнилого французького абсолютизму.

б) Другий твір п. з. „Аналіза розвалу Римлян" це історична праця Монтеские.

Монтескіє, пишучи цю працю, мав на думці науку для Французів. Йому іменно ходило о те, щоб на „лихих примірах", взяти з римської історії, показати аналогію-подібність у французькому політичному житті.

в) Третий твір Монтескіє, п. з. „Дух законів", це його найголовніший твір. В ному можна бачити основу конституційних теорій теперішних часів. „Дух законів" це вже модерний твір, в якому взяті в обрібку не абстрактні теорії, але суспільні реальні явища модерного політичного життя.

В згаданому творі Монтескіє перечить тим поглядам, що, мовляв, кождий поодинокий нарід може витворити собі один і той самий державний ідеал. Ясно кажучи, що не для кождого народу підходить одна і та сама форма держави: пр. або лише монархія, або лише аристократична, чи демократична республика.

На думку Монтескіє, устрій кождої поодинокої держави завсіди є зависимий від а) підсоня (клімату), б) випосаження країни, в) релігії, г) господарсько економічних условин і ґ) від характеру населення. — Цих пять чинників, каже Монтескіє, впливає на якість законодавства, яке є відзеркаленням, себто відблеском, реального життя.

Тепер, на цьому місці, помудруймо над тим, що сказано висше і візьмім собі бодай один примір, щоб згодитись, або не згодитись із повисшими виводами. Примір берім такий: Якась держава „N" має силу силенну землі. Землі під управу ріллі в державі „N" так богато, що держава роздає землю даром тому, хто лише хоче на ріллі працювати. Чи може мати держава „N" закон про соціялізацію, чи націоналізацію землі?! Річ ясна як сонце, що ні, бо закон про соціялізацію, чи націоналізацію, не мавби рації буту. Він одначе може мати рацію в тій державі, де землі дуже мало.

З цього от хочби одного приміру бачимо, що законодавство дійсно залежить від наведених а), б), в), г) і ґ) факторів.

Державні форми у Монтескіє.

Він обговорює 1) Деспотію, 2) Монархію, 3) Аристократичну республику і 4) Демократичну республику.

Устрій кожньої із наведених форм залежить від певних чинників-факторів, з яких 5 ми вже висше вичислили. В слід за цим, в кождій державній формі закони мають свій питомий характер, або як Монтескіє каже, свій питомий „дух законів".

1. Деспотія:

В цій формі держави править один самодержець. Правління деспота має як завдання самонаживу і заспокоєння егоїстичних забаганок деспота. Піддані деспота, це його раби (а не горожане з певними правами!). Дух деспотичних законів перенятий погрозами і страхом! Страх, німий послух і жорстокість „удержують" при „житті" деспотію.

(Дальше буде).

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ ПРО СТАН УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В ГАЛИЧИНІ І НА ВОЛИНІ.

Журналіст Фарнел, діяч американського Червоного Хреста, що прибув до Києва, в розмові з кореспондентом „Пролетарської Правди" заявив:

„Я вже протягом трох місяців подорожую по Европі і недавно відвідав Польщу. Становище селянства в частині Волині, що її окупували Поляки, дуже тяжке. Неврожай на Волині ще погіршив і без того тяжкий економічний стан селянства. Докладно вивчаючи життя національних меньшостей на Волині, я переконався що воно багато гірше, ніж життя окремих народів у старі часи в колишній царській Росії. Кольонізаторські методи представників польського уряду на території Волині причинились до глибокого обурення людности.

„Мені довелося розмовляти з окремими представниками української трудової інтелігенції на Волині й у Галичині. Ті, що сподівалися зміни в польській політиці на краще і надіялися поліпшення становища Українців, тепер з гнівом розказують про польських кольонізаторів української території.

„Я бачив голодних, зовсім знесилених українських селян на Волині, що прохали допомоги. Їм треба негайно допомоги, бо зволікання загрожує смертю тисячам невинних людей".

На запитання про оцінку останнього виступу волинського воєводи Юзефського Фарнел відповів:

„Я певен, що кождий чесний Европеєць, котрий поважає себе, відповість призирством на беглуздий виступ Юзефського. Польща напередодні дуже серйозних внутрішніх подій, що, безперечно, незабаром стануться. Щодо цього є дуже знаменна остання подія в житті ППС. Якщо до цього додати тяжкий настрій, що охопив не тільки українську громадськість Західньої України, а й чималі верстви польської трудової інтелігенції, то всяка авантура Польщі, або підтримка політичних мерців на зразок Юзефського, може обернутися в велику трагедію для самих мілітаристів".

Накінці Фарнел сказав, що життя українських трудящих у Західній Україні і на Волині він докладно висвітлить у спеціяльній книзі, яку випустить, повернувшись до Злучених Держав.

ВИКАЗ ТИХ, ЩО БАЖАЮТЬ ВОЛІ РІДНОМУ КРАЄВИ.

(Жертви, надіслані до Обєднання в місяцю вересні 1928).

Філя. Па. д. Дармограй жертвував на Дім Укр. Інвалідів $100.00

Клівленд, О. д. Коцішевський переслав збірку на Дім Укр. Інвалідів, зібрану на хрестинах в. д. Задерецького 8.50

Міннеаполіс, Мінн. д. Ковалів переслав збірку, зібрану з концерту І. Франка дня 26. серпня ц. р., призначену на Рев. Фонд, $5.12, а на Рідну Школу в Америці $5.13. Разом 10.25

Нюарк, Н. Дж. д. Девлища переслав на Укр. Сироти $2.50, а на Укр. Інвалідів $2.50. Разом .. 5.00

Джерзі Сіті, Н. Дж. д. Кушнір переслав на Воєнний Фонд.... 5.00

Гемтремк, Миш. д. Патра переслав збірку, зібрану на зборах Укр. Школи і на діточім представленню, призначену на часопись „Сурму" 30.50

Гартфорд, Конн. Збірка з церковного пікніку на Дім Укр. Інвалідів 24.20

Гартфорд, Конн. д. Драпак переслав на Дім Укр. Інвалідів ... 1.00

Філя., Па. д. Чопик переслав збірку з пікніку і з коляди на Народний Дім в Лежахові, повіт Ярослав 205.00

Філя., Па. З нагоди 20 літнього ювилею Бр. св. Володимира, від. 105 У. Н. С., котрий припадає на рік 1928, члени братства ухвалили з каси $100.00 на Дім Укр. Інвалідів 100.00

Шикаго, Ілл. д. Ґенсьорський переслав для Просвіти квоту ... 2.00

Нюарк, Н. Дж. Тов. ім. Івана Гонти, від. 110 У. Н. Помочи, ухвалило збірку на оборону невинно засуджених. Разом переслано 21.00

Гейзлетон, Па. д. Костюк переслав на Інвалідів $13, зібраних на весіллю А. Мокорика і Анни Шлапок 13.00

Джерзі Сіті, Н. Дж. д. Ядловський жертвував на Укр. Краєве Тов. Охорони дітей і опіки над молоддю 10.00

Джерзі Сіті, Н. Дж. Часопись „Свобода", орган У. Н. Союза, жертвувала на Укр. Краєве Товариство Охорони Дітей і опіки над молоддю 25.00

СЬОГОДНЯ БОРЕТЬСЯ ЗАЛІЗНЯК В НЮАРКУ.

Залізняк вкінци приїзджає боротися до Нюарку в пятницю, 26-го жовтня б. р., в Українській Гали, 57 Бікон ул. Там Залізняк буде боротися з Поляком Юзефом Поплавським аж до побіди. В другій парі буде боровся Владек Збишко проти Джек Пітерс. Се буде одинокий виступ Залізняка в Нюарку. Приходіть всі. Початок в год. 8. вечером. 247-50

НЕСТОР ЛУСАК, 11-літний скрипак, Українець, дасть КОНЦЕРТ в Carnegie Hall, Семз Евеня і 57-ма вулиця в Ню Йорку, в СУБОТУ, 27-го ЖОВТНЯ б. р. Акомпаняме обійме Louis Greenwald, котрий акомпанює все Efrem Zombalist-ови. Початок концерту в годині 8.15 вечером. Вступні тікети від 75 ц. до $2.75, котрі можна набути при касі. Се буде перший виступ нашого молодого скрипака. На концерт запрошується все наше громадянство до як найчисленнійшої участи. 246,8,50

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОШУКУЮ свого брата Гриця Яренкевич, родом з села Стажава, пов. Мостиська, Гал. Перед війною перебував в Jersey City, N. J. Пошукую його у важній справі судовій. Хто би про него знав, або він сам, прошу зголоситися до його сестри на адресу: **MARIA JARENKEWICZ, зам. Behena, Winna gora, szeroki jamy, Przemysl, Galicia.** 249-51

НА ПРОДАЖ 2-акрова куряча фарма, дім стоко, 6 кімнат, електрика, 2 курники на тисячу курий, близько міста. Ціна $3,000, готівкою $1,000. Голоситися до:
DANIEL F. BATTA,
R. F. D. 2, Box 89, Flemington, N. J.

